

3. Міропольська М. А. Професійна орієнтація як основа формування та побудови професійної кар'єри / М. А. Міропольська // Бюл. Ін-ту підготов. кадрів держ. служби зайнятості України, 2004. – № 2. – С. 17–19.

4. Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития: Учебное пособие для вузов / Э. Ф. Зеер – М.: Academia, 2007. – 238 с.

5. Максимчук Н. П. Основи психолого-педагогічної діагностики: навч. посіб. / Н. П. Максимчук. – Кам'янець-Поділ., 2002. – 51 с.

REFERENCES

1. Lonshakova, N. A. (2003). *Regional'nyy vuz i rynok truda: Problema adaptatsii*. [Regional higher educational institution and labor market: Adaptation problem]. Moscow.

2. Korolchuk, M. S. (2006). *Teoriya i praktyka profesiynoho psykholohichnoho vidboru*. [Theory and practice of professional psychological selection]. Kyiv.

3. Myropilska, M. A. (2004). *Profesiyna oriyentatsiya yak osnova formuvannya ta pobudovy profesiynoyi karyery*. [[Professional orientation as the basis for the formation and construction of a professional career]. Kyiv.

4. Zeyer, E. F. (2007). *Psikhologiya professional'nogo razvitiya*. [Psychology of Professional Development]. Moscow.

5. Maksymchuk, N. P. (2002). *Osnovy psykholoho-pedahohichnoyi diahnostryky*. [Fundamentals of psychological and pedagogical diagnostics]. Kamyanetz-Podilskyi.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БОГУШ Людмила Андріївна – викладач кафедри педагогіки, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука.

Наукові інтереси: підготовка магістрів міжнародної інформації

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BOGUSH Lydmyla Andriivna – Lecturer of the Department of Pedagogy International University of Economics and Humanities named after Stepan Demianchuk.

Circle of scientific interests: preparation of master in international information.

*Рецензент – д. п. н. професор Стратан-Армишкова Т. Б.
Стаття надійшла до редакції 28. 09. 2018 р.*

УДК 370

БРЮХАНОВА Тетяна Сергіївна – викладач кафедри фізичного виховання і спорту Донбаської державної машинобудівної академії e-mail pednauk@ukr.net

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ СПОРТИВНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Статистичний аналіз відвідування практичних занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах України свідчить про досить негативне ставлення студентів до фізичного виховання і спорту, ведення здорового і активного способу життя.

Таке негативне ставлення сучасної молоді до занять з фізичного виховання можна змінити, модернізуючи процес фізичного виховання, використовуючи нове сучасне спортивно-орієнтоване фізичне виховання студентів у вищих навчальних закладах (ВНЗ) України.

Сучасні підходи в освіті вимагають радикальних змін у використанні освітніх технологій навчально-виховного процесу студентської молоді та інтеграції її в європейський і світовий освітній простір. Одним із таких напрямків впровадження сучасних освітніх технологій можуть бути використані спортивно-орієнтовані технології

[2].

Розробка єдиної концепції вирішення проблеми вдосконалення системи освіти на якісно новий рівень розвитку обумовлена розробкою і впровадженням в систему освіти студентської молоді нових педагогічних технологій, що означає створення особливих умов і формування у студентів навичок самовдосконалення на тлі виховання мотивації, інтересу до систематичних відвідувань навчальних занять по фізичному вихованню і спорту [5].

Спортивно-орієнтоване фізичне виховання студентів як особлива галузь фізичної культури спрямоване на зміцнення здоров'я, підвищення розумової працездатності й успішності під час навчання, тривалої творчої активності та життєдіяльності сучасної студентської молоді. Спортивно-орієнтоване фізичне виховання студентів сприяє зростанню і вдосконаленню всебічного і гармонійного розвитку та використання набутих рухових якостей майбутньої трудової, побутової та

суспільної діяльності [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній педагогічній літературі особливу увагу формуванню фізичної культури молоді приділяли В. Бальсевич, В. Видріна, М. Віленський, П. А. Виноградова, С. Євсєєва, В. Кузіна, М. Ковальова, Л. Лубишева, А. Лотоненко, Н. Пономарьова, В. Столярова, В. Туревский, В. Труніна, В. Щербакова й ін. Великий інтерес представляють роботи, в яких розкрито оригінальний підхід до проходження програми з фізичного виховання, опанування основ її теорії та практики на основі спортивно орієнтованого фізичного виховання студентської молоді та технології її реалізації в умовах демократизації і гуманізації молоді: А. Бабешко, В. Бальсевич, Л. Барибіна, В. Бондін, В. Видрін, М. Віленський, А. Забора, А. Івашенко, В. Кузін, Л. Лубишева, А. Лотоненко, Ю. Ніколаєв, Р. Сіренко, В. Темченко, С. Танянский, В. Шилько.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: праці з теорії та методики фізичного виховання (Б. Ашмарин, Л. Вовків, М. Видрін, Т. Круцевич, Л. Кофман, Ю. Курамшин, П. Лесгафт, В. Лях, Л. Матвєєв, Р. Мейксон, А. Новіков, Ф. Собянін, Б. Шиян й ін); роботи з організації фізичного виховання у ВНЗ (В. Дмитрієв, Л. Лубишева, В. Бальсевич й ін); сучасні розробки особистісно-орієнтованого фізичного виховання (Л. Головіна, Ю. Копилов, В. Столяк, В. Якимович, О. Дубогай та ін); роботи з фізичної культури на основі спортивно-орієнтованого фізичного виховання студентської молоді (А. Бабешко, Л. Барибіна, В. Бондін, М. Віленський, А. Забора, А. Івашенко, В. Кузін, Р. Сіренко, в. Темченко, С. Танянский, Ст. Шилько й ін); наукові праці з теорії і методики спортивного тренування в ігрових видах спорту (Ю. Портних, Ю. Железняк, А. Дубовий, А. Гомельський, В. Костюков, Н. Люкшинов й ін).

Однак залишається неопрацьованою проблема оптимізації фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів на основі програмних занять, які спрямовані на підвищення функціонального стану і фізичного вдосконалення студентів; зміцнення здоров'я та формування здорового способу життя, необхідних у майбутній професійній і повсякденній діяльності; формування мотиваційних передумов до систематичних занять фізичним вихованням і спортом, розвиток особистісної фізичної культури [1].

Мета статті – вивчення та аналіз літературних джерел вітчизняних та зарубіжних авторів, які розглядали питання впровадження спортивно-орієнтованого

фізичного виховання на заняттях з фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення України як незалежної держави у світовому співтоваристві, демократизація суспільної політики вимагає реформування всіх сфер життєдіяльності людини (економіки, індустрії, культури, освіти, спорту тощо) [2].

Такий напрямок розвитку і вдосконалення державної політики України можливо реалізувати тільки у разі модернізації, вдосконалення та впровадження в практику нових, науково обґрунтованих, сучасних технологій. При цьому основний і головний напрям у виборі сучасних технологій розвитку держави відводиться науково-дослідній та освітній галузі.

Освіта – цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, умінь і навичок або їх удосконалення, необхідних для подальшої побутової та професійної життєдіяльності людини. А це важливий фактор розвитку сучасного суспільства, майбутнього будь-якої держави як фактор економічного розвитку, стабільності та прогресу [4].

Закон України «Про освіту» передбачає реформування освітньої системи в нашій країні на принципах гуманізації та демократизації суспільства [2].

Орієнтиром змісту освіти є робота з особистістю, формування культури її життєдіяльності, яка є найважливішою метою особистісно-орієнтованих систем і технологій.

Освіта підтримує необхідний рівень згуртованості суспільства, сприяє підтриманню його стабільності, веде до безпосереднього соціального відтворення суспільства.

Сучасні підходи в освіті вимагають радикальних змін у використанні освітніх технологій навчально-виховного процесу студентської молоді та її інтеграції в європейський і світовий освітній простір.

Розроблення педагогічних технологій – це об'єктивний процес, новий етап в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу та забезпечення процесу природного розвитку людини. Сучасні педагогічні технології спрямовані на забезпечення формування таких якостей особистості, як усвідомлення єдності природи та людини, відмова від авторитарного стилю мислення, терпимість, схильність до компромісу, шанобливе ставлення до чужої думки, інших культур, цінностей і віри [3].

Сучасна педагогічна технологія охоплює коло теоретичних і практичних питань керування, організації навчального процесу, методів і засобів навчання.

Однією з таких сучасних педагогічних і фізкультурно-освітніх технологій 21 століття є технологія спортивно-орієнтованого фізичного виховання студентської молоді (А. Амелін, Л. Барібина, В. Блінкін, С. Войтенко, В. Генкін, С. Городилін, В. Гумений, О. Зотов, С. Канішевський, В. Карпова, С. Королинська, В. Корчинський, В. Краснов, Т. Круцевич, А. Козлов, А. Лотоненко, О. Міщенко, В. Пашнин, Р. Петров, С. Присяжнюк, Р. Сіренко, Ю. Смирнов, С. Танянський, В. Темченко, О. Церковна, В. Щербакова, Ю. Ядвіга, С. Яхонтов) [1-5].

Крім того, аналіз досліджень і публікацій останніх десятиліть, вітчизняних і зарубіжних авторів у галузі фізичної культури і спорту розкривають й інші напрями: – сучасні уявлення про організацію спортивного тренування (Ю. Верхошанський, В. Заціорський, Л. Матвеев, В. Платонов, Н. Фомін, А. Зав'ялов та ін.); – основні положення теорії та методики фізичного виховання (Б. Ашмарин, В. Бальсевич, В. Заціорський, Л. Матвеев та ін.); – концепція формування фізичної культури особистості (В. К. Бальсевич, К. Лубишева та ін.); – сучасні теорії організації освітнього процесу на основі педагогічних технологій (В. Беспалько, В. Богомоллов, Г. Селевко, В. Шилько та ін.); – сучасні педагогічні концепції та технології фізичного виховання студентів (Н. Алексеев, С. Барбашов, Р. Пономарьов, В. Пономарьов, В. Серіков, Л. Сидоров, А. Матвеев та ін.); – концепція фізкультурно-спортивної мотивації (Р. Бабушкін, Р. Пилоян та ін.).

В основу спортивно-орієнтованого фізичного виховання молоді закладений перехід від традиційної форми організації навчальних занять до навчально-тренувальних, що дозволяє кожному студенту долучитися до занять спортом і цінностей спортивної культури [3].

Реалізація спортивно орієнтованого фізичного виховання ґрунтується на обліку фізкультурно-спортивних інтересів і потреб студентів.

До найбільш значущих педагогічних умов, що забезпечують ефективність організації навчального процесу, належать: вільний вибір виду спорту студентом; перехід від традиційних навчальних занять до систематичних навчально-тренувальних занять по 120 хвилин кожне; побудова навчально-тренувального процесу за принципом річного циклу; послідовне співвідношення виховання фізичних якостей і вдосконалення спортивних умінь і навичок; включення студента в змагальну діяльність; використання резервів видів спорту для формування спортивної культури студента тощо.

Зміст навчально-тренувального процесу складається з трьох частин: теоретичної, практичної та контрольної [2].

Теоретична частина містить знання про історію становлення та розвитку теорії спорту, основи спортивного тренування, методику медичного контролю і самоконтролю.

Практична частина містить формування умінь з основних розділів спортивної підготовки: загально-фізичної, спеціальної, тактичної і теоретичної.

Контрольно-нормативна частина передбачає оцінювання знань, рухових умінь і навичок обраного виду спорту, а також змагальну діяльність.

Впроваджуючи у навчальний процес нові моделі фізичного виховання, на нашу думку, необхідно передбачати можливості широкого вибору особистісно-орієнтованих систем і технологій, форм роботи, які відповідають запитам кожного студента; нові системи методичного забезпечення навчання за індивідуальними програмами з акцентуванням на самостійну роботу студентів [1].

Перед педагогічною наукою стоять завдання наукового обґрунтування таких технологій і шляхів їхньої реалізації.

Спортивно-орієнтоване фізичне виховання ставить викладача фізичної культури в нові умови, коли змінюються вимоги до організації занять, їх планування та обліку (С. Адаєва, Л. Андрущенко, М. Базилевич, І. Бондар та ін.). Змінюється його соціальний статус – викладач є тренером-викладачем. Але цього завдання тренера-викладача – не пошук талановитого спортсмена, а прищеплення інтересу до регулярних занять, привчання організму до систематичної, поступово збільшуваного тренувального навантаження, яке допомагає долати власні слабкості та недоліки, виховує волю, наполегливість у досягненні мети (А. Бабешко, Л. Барібина, В. Бондін, М. Віленський, А. Забора, А. Іващенко, В. Кузін, Р. Сіренко, В. Темченко, С. Танянський, В. Шилько та ін.).

Спортивно-орієнтоване фізичне виховання дозволяє найбільш ефективно освоювати кожному студенту цінності фізичної культури і спорту згідно з задатками, здібностями, особистісними установками, потребами й інтересами, рівнем фізичного розвитку, підготовкою і станом здоров'я; використовувати технології спортивної, загально-кондиційного та оздоровчого тренування; об'єднувати студентів у навчально-тренувальні групи, відносно однорідні за інтересами, потребами, рівнем фізичної підготовленості, ступеня біологічної зрілості, особливостей морфо-функціонального статусу тощо.

Організаційні форми спортивно-орієнтованого фізичного виховання, порівняно з традиційними заняттями, дозволяють більшою мірою застосувати диференційований підхід до планування тренувального навантаження [4].

Спортивно-орієнтована фізична культура створює динамізм і багатоваріативного педагогічного процесу, підвищує активність студентів, формує творчу особистість. Такий напрямок тісно переплітається з іншими технологіями. Не можна сформувати повне уявлення про рухову культуру, не відокремлюючи в ній активну, творчу діяльність молодшої людини, розвиток фантазії і творчої уяви.

Фізичне виховання в такому контексті може розглядатися як базова основа розвитку фізичної культури особистості. Вона характеризується цілісною єдністю взаємодії навчання, виховання і формування особистості студента, взаємини яких детермінуються відмінністю в якості отриманого педагогічного результату.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Теоретичний аспект оптимізації навчального процесу з фізичного виховання і спорту дають нам можливість зробити висновок, що формування мотивації студентів до занять фізичною культурою і спортом великою мірою залежить від об'єктивних і суб'єктивних факторів:

– об'єктивні фактори: стан матеріальної бази, зміст занять і спрямованість навчального процесу з фізичного виховання, стан здоров'я студентів, особистість викладача, частота проведення занять, їх тривалість і емоційне забарвлення;

– суб'єктивні фактори: ідеї розвитку особистісного і діючого підходів, оптимізації та інтенсифікації навчально-виховного процесу; дефіцит рухової активності студентської молоді; високе розумове та нервово перенапруження під час навчання; низька мотивація до рухової активності.

Крім усього іншого, одним з перспективних напрямів вдосконалення систем фізичного виховання студентів є оптимізація фізичного виховання студентів на основі спортивно-орієнтованих технологій, яка дозволяє найбільш ефективно освоювати кожному студенту цінності фізичної культури і спорту згідно з задатками, здібностями, особистісними установками, потребами й інтересами, рівнем фізичного розвитку, підготовкою і станом здоров'я; використовувати технології спортивної, загально-кондиційного та оздоровчого тренування; об'єднувати студентів у навчально-тренувальні групи, відносно однорідні за інтересами, потребами, рівнем

фізичної підготовленості, ступеня біологічної зрілості, особливостей морфо-функціонального статусу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дуркин П. К. Спортивно-ориентированное физическое воспитание студентов как перспективное направление формирования физической культуры личности / П. К. Дуркин // Проблемы и перспективы физического воспитания и студенческого спорта в условиях модернизации высшей школы: тезисы докладов VI Всероссийской научно-практической конференции. – Казань: Стар, 2007. – С. 109–110.

2. Козлов А. В. Внедрение структуры спортивно-ориентированного физического воспитания студентов / А. В. Козлов, А. С. Игнатьев, Б. В. Федоров // Культура физической и здоровье. – Воронеж: ВГПУ, 2004. – № 2. – С. 33–35.

3. Радаева С. В. Физическое воспитание студентов не физкультурного вуза на основе спортивно-ориентированных технологий: автореф. дисс. ... канд. пед. наук / С. В. Радаева. – Красноярск. – 2008. – 24 с.

4. Тянянський С. Результати застосування спортивних спеціалізацій у технічному ВНЗ / С. Тянянський, Л. Барібіна, О. Церковна // Теоретико-методичні основи організації фізичного виховання молоді: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції; за заг. ред. Р. Р. Сіренко. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С. 166–169.

5. Темченко Ст. А. Секційна форма організації фізичного виховання студентів / В. А. Темченко, Р. Р. Сіренко // Фізичне виховання студентів / Науковий журнал. – Харків: ХООНОКУ: ХДАДМ, 2010. – № 3. – С. 99–104.

REFERENCES

1. Durkin, P. K. (2007). *Sportivno-oriyentirovannoye fizicheskoye vospitaniye studentov kak perspektivnoye napravleniye formirovaniya fizicheskoy kul'tury lichnosti*. [Sports-oriented physical education of students as a perspective direction of the formation of physical culture of the individual]. Kazan.

2. Kozlov, A. B. (2004). *Vnedreniye struktury sportivno-oriyentirovannogo fizicheskogo vospitaniya studentov*. [Implementation of the structure of sports-oriented physical education of students]. Voronezh.

3. Radayeva, S. V. (2008). *Fizicheskoye vospitaniye studentov ne fizkul'turnogo vuza na osnove sportivno-oriyentirovannykh tekhnologiy*. [Physical education of students not of a sports high school on the basis of sports-oriented technologies]. Krasnoyarsk.

4. Tanyansky, (2008). S. *Rezultaty zastosuvannya sportyvnykh spetsializatsiy u tekhnichnomu VNZ*. [Results of the use of sports specialization at a technical university]. Lviv.

5. Temchenko, St. A. (2010). *Sektsiynna forma orhanizatsiyi fizychnoho vykhovannya studentiv*.

[Sectional form of organization of physical education of students]. Kharkiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БРЮХАНОВА Тетяна Сергіївна – викладач кафедри фізичного виховання і спорту Донбаської державної машинобудівної академії.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх викладачів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BRYUKHANOVA Tatyana Sergiivna – Teacher of the Department of Physical Education and Sports of the Donbas State Machine-Building Academy.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers.

Рецензент – д. п. н. професор Стратан-Армишкова Т. Б. Стаття надійшла до редакції 28. 09. 2018 р.

УДК: 378.14

ЛОПАТЮК Олена Володимирівна – старший викладач кафедри фізичної та психофізіологічної підготовки Льотної академії Національного авіаційного університету
ORCID: 0000-0003-2086-6250
e-mail: lopatukelenka@gmail.com

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Виокремлення критеріїв та показників професійної рефлексії у майбутніх авіаційних фахівців, зокрема диспетчерів управління повітряним рухом, є важливим завданням нашого дослідження, оскільки це сприяє визначенню ефективності педагогічної системи підготовки майбутніх диспетчерів під час навчання у льотних навчальних закладах, діагностуванню рівня цієї якості у фахівця, та порівнянню результатів дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про те, що проблема визначення критеріїв і показників сформованості професійної рефлексії студентів різних професій висвітлюється у працях багатьох дослідників (М. Марусинець, О. Кравців, В. Дегтяр, М. Васильєва, Н. Пов'якель, М. Косцова та ін.). Разом з тим, у науковій літературі не розкрито критерії та показники сформованості професійної рефлексії майбутніх диспетчерів управління повітряним рухом у фаховій підготовці.

Метою статті є виокремлення критеріїв та показників сформованості професійної рефлексії майбутніх диспетчерів управління повітряним рухом.

Виклад основного матеріалу дослідження. У педагогічній та психологічній літературі поняття «критерій» розглядається як ознака, на підставі якої надається оцінка чогось, умовно прийнята міра, що дозволяє провести вимірювання об'єкта і на підставі цього надати йому оцінку [5]. як стандарт, виходячи з якого можуть прийматися рішення, робитись оцінки або класифікація; рівень

досягнень, що визначається метою, за ступенем наближення до якої оцінюється прогрес [1].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін «критерій» розкривається як підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило [3].

Критерії повинні відповідати вимогам ефективності, об'єктивності, надійності, високій достовірності та спрямованості. Отже, кожний критерій виражає вищий рівень явища і є ідеальним зразком для порівняння з реальними явищами, за його допомогою можна встановити міру відповідності існуючого рівня сформованості професійної рефлексії. В той же час критерії є дещо умовними, але вони потрібні для більш якісного вивчення особливостей формування професійної рефлексії у майбутніх диспетчерів управління повітряним рухом.

За А. Семеновою, критерії класифікуються таким чином: інтегральні критерії як оцінка загального стану явища або процесу; часткові критерії як оцінка складників явища або процесу; одиничні критерії як оцінка окремих сторін складників явища або процесу [6].

Ми погоджуємося з П. Городовим [4] та іншими вченими стосовно того, що критерії повинні бути об'єктивними, унікальними, повними, надійними і зрозумілими. Діагностика є однією з найважливіших ланок будь-якої педагогічної технології, невід'ємною частиною дидактичного процесу, засобом для аналізу освітнього процесу і визначення його результатів з метою їхнього вдосконалення.

Визначаючи критерії професійної